

Advies Archeologische Monumentenzorg 2024 – nr. 157

Beoordeling van een archeologisch rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Cranendonck
Postbus 2090
6020 AB Budel

Datum: 1-7-2024

Project: *Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen. Woningbouwlocatie Dorpsstraat 36, Soerendonk (gemeente Cranendonck) (Antea Group Archeologie 2021/213), auteur M.W.J. Modderkolk, versie 00 d.d. 6 dec. 2021.*

Van: Omgevingsdienst Zuidooost-Brabant (ODZOB)
Wal 28, Postbus 8035, 5601KA Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
E-Mail: R.Berkvens@odzob.nl
Tel. 088-3690638

Inleiding

In opdracht van Vlassak Holding heeft Antea Group een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd in de geplande nieuwbouwwijk aan de Dorpsstraat 36 in het noordwesten van Soerendonk. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 1,04 ha. Dit archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de bestemmingsplanwijziging binnen het plangebied. Middels dit bestemmingsplan wordt op deze locatie de bouw van maximaal 32 woningen mogelijk gemaakt.

Het plangebied heeft grotendeels een hoge archeologische verwachting op de gemeentelijke archeologische beleidskaart uit 2015. Dit betekent dat bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 0,3 m dan wel 0,5 m bij een esdek archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Langs de oostrand van het plangebied is een zone gekarteerd met een hoge verwachting (historische kern en linten). Dit betekent dat bij bodemingrepen groter dan 250 m² en dieper dan 0,3 m dan wel 0,5 m bij een esdek archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Met het booronderzoek is het archeologische verwachtingsmodel getoetst. De mate van intactheid van de bodem bepaalt de gaafheid en conserveringstoestand van mogelijke aanwezige archeologische vindplaatsen.

Samenvatting van het rapport

Onderzoekskader RO: omgevingsvergunning wijzigen bestemming
Grootte plangebied: ca. 10.040 m ²
Onderzoekperiode: okt.-dec. 2021
Opdrachtgever: Vlassak Holding
Opdrachtnemer: Antea Group

Gezien de relatief lagere ligging van het plangebied dan de dekzandruggen ten zuiden en westen van het plangebied (ca. 29 m NAP), ligt het plangebied waarschijnlijk op dekzandwelingen. Volgens de bodemkaart ligt het plangebied op hoge zwarte enkeerdgronden (code 'zEZ21'). In de buurt van het plangebied komen veldpodzolgronden voor (code 'Hn21').

Volgens de kadastrale minuut van 1811-1832 was het plangebied nabij de Dorpsstraat al bebouwd, en de omgeving van het plangebied was in cultuur genomen. Het in cultuur brengen van het plangebied en de nabij omgeving van het plangebied is tevens te zien op de topografische kaarten van 1850-1970, en laat zien dat de bodems dus geschikt waren voor landbouw (niet te nat of te droog) terwijl er hoogteverschillen voorkomen van enkele meters. De huidige bebouwing binnen het plangebied dateert uit 1921/15, en heeft de voorgaande bebouwing waarschijnlijk vervangen. Op de topografische kaarten is ook te zien dat er binnen het plangebied percelen zijn samengevoegd.

Op basis van de afwezigheid van archeologische vondsten in de omgeving van het plangebied, en de aanwezigheid van enkeerdgronden op dekzandwelingen binnen het plangebied, geldt er een middelhoge archeologische verwachting voor de periode paleolithicum tot en met de nieuwe tijd. Archeologische resten uit de periode paleolithicum tot en met de middeleeuwen worden verwacht direct onder het esdek, in de E-, Bh-, Bw- of C-horizont van de oorspronkelijke bodem onder het esdek. Archeologische resten uit de periode middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd worden verwacht vanaf het maaiveld tot aan de onderkant van het esdek.

Met name ter plaatse van de huidige bebouwing worden bodemverstoringen verwacht. Het is onbekend tot hoe diep de bodemverstoringen reiken en of er nog resten aanwezig zijn van de bebouwing die te zien is op de kadastrale kaart van 1811-1832. In de rest van het plangebied kunnen bodemverstoringen worden verwacht die veroorzaakt zijn door agrarisch bodembeheer, zoals (diep)ploegen en het graven en dempen van sloten of greppels.

Bij het booronderzoek zijn verspreid over het plangebied 6 boringen gezet met een Edelmanboor van 6 cm doorsnee tot 30 cm in de C-horizont, en maximaal 2 m beneden maaiveld. Boorpunt 2 ('2a') moest na 20 cm worden gestaakt vanwege veel grind en stenen in de (boven)grond. Volgens de eigenaar waren er meerdere grindlagen op elkaar aangelegd voor de verbetering van de draagkracht van de bodem, omdat er in het verleden veel touringcars parkeerden. Om toch dieper te kunnen boren werd boring 2b aan de rand van het terrein gezet (ca. 25 m richting het zuidwesten ten opzichte van boorpunt 2a), omdat verwacht werd dat daar minder grind aanwezig zou zijn.

De bodemprofielen bestonden uit matig-zwak siltig, uiterst fijn-matig fijn (dek)zand. Bij een boorpunt (van de in totaal acht boorpunten) werd er een hoge zwarte enkeerdgrond aangetroffen; bij twee andere boorpunten werden er laarpodzolgronden aangetroffen.

Nabij de huidige bebouwing nabij de Dorpsstraat werd er baksteen in de ondergrond aangetroffen (tussen 60-73 cm beneden maaiveld; <27,6 m NAP), wat resten van woningen/gebouwen zouden kunnen zijn afkomstige uit de 18e-19e eeuw. Nabij deze locatie zal met de voorgenomen werkzaamheden de bodem tot ca. 0,9-1 m beneden maaiveld geroerd worden. De kans bestaat dat de aanwezige resten van woningen/gebouwen uit de 18e-19e eeuw hierbij geraakt/geroerd gaan worden. Gezien de locatie aan de Dorpsstraat kunnen er eventueel ook resten verwacht worden van bebouwing vanaf de late middeleeuwen.

Bij boorpunt 3 en 5 zijn direct onder de bouwvoor (Ap-horizont) intacte inspoelingshorizonten aangetroffen tussen ca. 40-57 cm beneden maaiveld. Dit betekent dat de bodem direct onder de bouwvoor (gedeeltelijk) intact is, en dat er in theorie archeologische vondsten en/of diepere grondsporen aanwezig kunnen zijn uit de periode paleolithicum tot en met het laat-neolithicum. Bij boorpunt 6 werd er onder de Ap-horizont de C-horizont aangetroffen (ca. 95 cm beneden maaiveld; op ca. 26,6 m NAP). Direct onder een esdek, bovenin de C-horizont, kunnen archeologische sporen aanwezig zijn uit de middeleeuwen. Bij boorpunt 6 geldt er een lage verwachting voor archeologische vondsten en/of diepere grondsporen uit de periode paleolithicum tot en met het laat-neolithicum. Bij boorpunt 4, en binnen andere delen van het plangebied kunnen sporen van greppels/sloten aanwezig zijn die afkomstig zijn uit de middeleeuwen of nieuwe tijd.

Met name op de locaties waar een dunnere bouwvoor aanwezig is, en waar niet in toekomstig groen is voorzien, kunnen eventueel aanwezige archeologische vondsten en/of diepere grondsporen worden geroerd.

Geadviseerd wordt om archeologisch onderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren:

- op de locaties nabij de Dorpsstraat (waar volgens de kadastrale kaart uit 1811-1832 woningen/gebouwen hebben gestaan) waar de huidige bebouwing wordt gesloopt en/of waar wegen en parkeerplaatsen worden aangelegd (ca. 630 m²);
- en op de locaties binnen de rest van het plangebied waar toekomstige woningen, wegen en parkeerterreinen worden aangelegd (ca. 4.400 m²).

Geadviseerd wordt om de rest van het plangebied vrij te geven.

Beoordeling

We kunnen over het algemeen instemmen met het rapport, hoewel we wel een kaart van de gespecificeerde archeologische verwachting met advies voor vervolgonderzoek missen. We begrijpen echter niet waarom het vervolgonderzoek maar in een deel van het plangebied uitgevoerd zou moeten worden en dat een deel van het plangebied vrijgegeven zou kunnen worden. Welk deel dit laatste dan zou zijn, wordt uit het rapport niet duidelijk. Het archeologisch vervolgonderzoek zal in het hele plangebied uitgevoerd moeten worden waar bodemingrepen uitgevoerd worden of mogelijk worden gemaakt door middel van het nieuwe bestemmingsplan. Ga dus uit van de verbeelding van het bestemmingsplan (vlakken bestemming wonen, verkeer en mogelijk ook groen, als hier bodemingrepen uitgevoerd gaan worden zoals aanleg bomen of wadi's).

Selectieadvies

Gezien de hoge archeologische verwachting van het plangebied is archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om vast te kunnen stellen wat de archeologische waarden precies zijn, zodat hier verder in de planvorming rekening mee gehouden kan worden. Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden in die gebieden waar bodemingrepen gepland zijn of waar deze door het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt (bouw van nieuwe woningen, mogelijkheden vergunningvrij bouwen en aanleg van kabels/leidingen en waterberging). Tevens dient de ondergrondse sloop van voormalige café De Valk archeologisch begeleid te worden, conform het protocol opgraven om hiermee grip te krijgen op mogelijk aanwezige archeologische waarden. Dit is nodig omdat in de ondergrond nog funderingsresten van oude bebouwing of sporen behorend bij het erf van deze bebouwing, zoals waterputten en bijgebouwen, kunnen worden aangetroffen. Het proefsleuvenonderzoek en de opgraving – variant archeologische begeleiding dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf gecertificeerd voor het uitvoeren van archeologische opgravingen.

Op basis van de uitkomsten van dit inventariserende vooronderzoek(en) beslist de gemeente of de archeologische waarden in voldoende mate zijn vastgesteld. Indien hierbij archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze veilig gesteld te worden door mogelijke planaanpassing en als dat niet mogelijk is, door het opgraven van de aanwezige archeologische resten. Het besluit hierover ligt bij de gemeente. Het besluit hierover ligt bij de gemeente. Gezien de relatief geringe omvang van het plangebied raden wij bovendien aan de mogelijkheid tot een doorstart naar een opgraving op te nemen in het PvE voor de proefsleuven, indien het proefsleuvenonderzoek resulteert in positieve resultaten. Daarbij willen wij wel benadrukken dat zo'n doorstart pas gemaakt kan worden, wanneer het onderzoek door middel van proefsleuven geëvalueerd is.

Met betrekking tot het bestemmingsplan zal voorlopig een dubbelbestemming archeologie (gebied met archeologische waarde) opgenomen moeten worden in de regels en de verbeelding. De toelichting zal verder aangepast moeten worden op basis van dit advies en voor vaststelling van het bestemmingsplan de resultaten van het archeologisch proefsleuvenonderzoek.

Als uitvoering van het proefsleuvenonderzoek vanwege zwaarwegende redenen niet mogelijk is voor de vaststelling van het bestemmingsplan, zal onderstaande voorwaardelijke verplichting opgenomen moeten worden in de planregels van het bestemmingsplan:

De gronden binnen het bestemmingsplan mogen pas overeenkomstig de daaraan toegekende bestemming worden gebruikt zodra middels een door het bevoegd gezag goedgekeurd archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betrokken gronden geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn, dan wel er niet langer archeologische begeleiding of zorg nodig is. Deze voorwaardelijke verplichting doet niet af aan de verplichtingen op grond van het bepaalde in artikel x [dubbelbestemming archeologie].